

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ЗАОЧНОЇ, ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Кафедра журналістики та філології

**ПІДГОТОВКА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛІВ
НА АКТУАЛЬНУ ТЕМУ: АВТОРСЬКА ДОБІРКА
WRITING NEWS JOURNALISTIC MATERIALS
ON A TOPICAL ISSUE: THE AUTHOR'S COLLECTION**

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «бакалавр»
студентки спеціальності «Журналістика»,
освітньої програми «Журналістика»,
групи ЖТз-81с

Ревера Максим Ростиславович

Науковий керівник
Садівничий Володимир Олексійович
доктор наук із соціальних комунікацій,
доц. кафедри журналістики та філології

Суми 2022

Ревера М. Р. «Підготовка журналістських матеріалів на актуальну тему: авторська добірка» [Текст] : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня «бакалавр» ; спец. 061 – журналістика / М. В. Ревера; наук. керівник В. О. Садівничий. – Суми: СумДУ, 2022. – 23 с.

У роботі представлена авторська добірка матеріалів на тему повномасштабного вторгнення Росії в Україну та ведення війни. Формат матеріалів – воєнні щоденники. Сфера застосування інформаційного продукту – публікація в друкованих медіа та на інтернет-майданчиках України.

Ключові слова: війна, військовий конфлікт, воєнна журналістика, воєнний щоденник, життєва історія, відновний наратив.

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
ВСТУП.....	4
1. ОПИС ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ.....	6
2. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	12
II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ.....	14
ВИСНОВКИ.....	23

І ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

ВСТУП

Якісна й розвинена медіасфера є невід'ємною складовою життєдіяльності будь-якої цивілізованої країни. Історично склалося, що журналістику називають четвертою владою та рушійною силою демократії, оскільки саме завдяки роботі представників цієї сфери суспільної діяльності, в усі часи висвітлювалися позитивні сторони й недоліки суспільного ладу, окреслювалися проблеми та шукалися шляхи їх вирішення.

Ключовими засадами діяльності журналіста є забезпечення всебічного об'єктивного та своєчасного інформування широкого загалу, надання правдивої інформації та викриття фактів, які можуть становити загрозу інтересам суспільства. У період загострення соціальної ситуації в країні журналістика стає дієвою зброєю, а журналісти – воїнами, котрі борються за правду й відстоюють інтереси суспільства.

В умовах гібридної війни з Російською Федерацією, яка включає в себе не тільки активні бойові дії, але й пропагандистську інформаційну кампанію з боку агресора, складовими якої є перекручування фактів, відкриті маніпуляції, поширення фейків і дезінформації, актуальним постає збір та оприлюднення історій людей, котрі стали свідками та учасниками воєнних подій. Із одного боку такі розповіді є живими об'єктивними свідченнями воєнної історії України, з іншого – вони допомагають читачам не тільки раціонально сприймати об'єктивну інформацію, але й краще розуміти психологію, відчуття та емоції людей, які опинилися у нестандартних для них умовах.

Важливими складовою роботи журналіста у висвітленні воєнних історій є правильна комунікація із героями матеріалів, вміле опрацювання й подача інформації, адже окрім об'єктивного оприлюднення хронік воєнного часу, журналістові має справу з людськими долями. Його завдання – не нашкодити жодному зі своїх героїв, донести їхні історії до читача в максимально правдиво й об'єктивно.

Мета роботи: створити добірку матеріалів, заснованих на історіях людей, які опинилися в умовах воєнного стану. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати кілька завдань:

- опрацювати теоретичний матеріал, щодо правил роботи журналіста в умовах війни, журналістського спілкування з постраждалими внаслідок військових конфліктів, а також висвітлення історій зазначених осіб;

- створити власні матеріали, засновані на історіях свідків та учасників подій в Україні на початку повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації.

ОПИС ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

Робота журналіста в умовах військових конфліктів вимагає від працівника медіа серйозної загальної та професійної підготовки. Окрім того, що журналіст має керуватися професійними стандартами та принципами журналістської етики, розуміти які саме теми він може порушувати у своїх матеріалах, а які – ні, він має дбати про власну безпеку, усвідомлювати всі ризики та можливі наслідки перебування в зоні воєнного конфлікту.

«Тільки повернувшись живим із завдання, журналіст може зробити хороший репортаж чи матеріал», йдеться в посібнику «Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації» [3, с. 21]. Найголовніше, до чого закликають автори посібника – не нехтувати правилами власної безпеки заради сенсаційного матеріалу.

В іншому посібнику з безпеки для журналістів автори радять вирушати в небезпечну зону «лише тоді, коли маєте добре фізичне здоров'я та належний психологічний стан» [8, с. 19]. Та ця порада, на жаль, не є актуальною, коли журналіст опинився в небезпечній зоні не з власної волі.

Особливе значення мають і правила висвітлення подій збройних конфліктів. Зосереджуючи увагу на особливостях показу окремих аспектів збройних конфліктів, у посібнику «Медіакомпас: путівник професійного журналіста», авторка Олена Голуб зазначає: «Журналістський продукт не має містити закликів до насилля або ж розпалювати ворожнечу. Будь-які повідомлення про конфлікт мають бути максимально збалансовані, неупереджені та базуватися на фактах» [1, с. 91]. Вона підкреслює: «Неправильне чи спотворене, некоректне висвітлення конфлікту в ЗМІ може призвести до страху, невпевненості, а іноді й ненависті щодо певних конфліктно вразливих груп суспільства» [1, с. 91].

Таким чином, журналіст має розуміти свою відповідальність як перед споживачем інформаційного продукту, так і перед героями зазначених матеріалів, і перш за все керуватися правилом «Не зашкодь!».

Нерідко для створення журналістських матеріалів працівникам медіа доводиться спілкуватися із особами, які постраждали внаслідок військової агресії. Такий досвід може бути доволі травматичним як для героя матеріалу, так і для самого журналіста, адже йдеться не лише про фактичну сторону висвітлення певного питання, але й про емоційну складову. Така робота вимагає від журналіста певної психологічної підготовки. Фахівчиня в галузі соціальної журналістики Маргарита Тулуп зазначає: «Журналіст, який працює із чутливою темою, має передати аудиторії важкий досвід свого співрозмовника й водночас нікого не травмувати. Це можливо, якщо бути однаково уважним як до себе, так і до героя та аудиторії. Емпатія, щира цікавість до іншої людини та знання про психологічну травму — ваш ключ до успіху» [10].

Окремо варто згадати про роботу журналіста під час спілкування з переселенцями. Розкриваючи особливості інтерв'ювання переселенців, автор посібника «Журналіст і (не) безпека» Ірина Земляна підкреслює: «Розмовляючи з переселенцями, журналіст має усвідомлювати, що ця людина переїхала, або досі знаходиться в місцях де проходять бойові дії, була свідком, або навіть сама зазнавала насилля. Її життю загрожувала чи досі загрожує смертельна небезпека». [4, с. 171]. Також медіаекспертка звертає увагу на те, що люди могли переїхати внаслідок втрати власних домівок, а на новому місці зіштовхнутися з бідністю або негативним ставленням із боку місцевого населення [4, с. 171].

Таким чином, робота журналіста в умовах воєнних конфліктів має низку особливостей, пов'язаних як із фізичними загрозами для самого журналіста, так і з відповідальністю, яку бере на себе працівник медіа. Висвітлюючи воєнні події або історії постраждалих внаслідок конфліктів, медійник має керуватися правилами і стандартами журналістики та, найголовніше – здоровим глуздом, щоб не нашкодити ані героям матеріалу, ані собі, ані аудиторії, бути чесним, об'єктивним і неупередженим, і завжди пам'ятати, що навіть найкращий матеріал не коштує людського життя.

У часи існування великої кількості майданчиків для створення блогів, а також – соціальних мереж, кожен, у кого є що сказати, може стати «журналістом». Поділитися власною воєнною історією просто – достатньо викласти пост на своїй сторінці в соціальній мережі. Та ми, все ж таки говоримо про професійну журналістику, яка, не дивлячись на те, що постійно розвивається і змінюється, має певні усталені норми та форми.

Окрім оперативного інформування аудиторії, воєнна журналістика виконує низку важливих функцій. Через журналістські тексти медіа порушують актуальні соціальні проблеми й шукають шляхи їх подолання, висвітлюють соціальні події, підтримують психологічний клімат аудиторії та «бойовий» настрій, і, врешті – розважають читача.

Досягти такого ефекту, звертаючись виключно до коротких інформаційних жанрів, неможливо. На допомогу приходять художня публіцистика – більш емоційна та особистісна група жанрів.

Досліджуючи літературні та медіажанри, які з'явилися в українському інформаційному просторі після початку війни на Сході України, дослідниця Яніна Кулінська звертається до такого жанру як воєнний щоденник. «Потреба фіксувати пережите й для себе, й для історії загалом змусила українців вести нотатки й записи, часто спершу в соцмережах, згодом ці тексти вийшли друком книжками. Так, у вітчизняному книговиданні з'явився цілий прошарок воєнних щоденників, автори яких були безпосередніми учасниками чи очевидцями буремних подій», – зазначає авторка [5, с. 294].

Говорячи про жанрові особливості щоденника, Людмила Супрун пише: «Щоденник являє собою послідовні регулярні записи, що відображають події дня в певному конкретному місці у певні години. У цьому сенсі він є відкритою системою на відміну від замкнених і заданих творів словесного мистецтва. У щоденнику хронотоп реальний, а не ідеалізований, як в епосі чи драмі. Події дня не передбачувані й обумовлені не вигаданими причинно-наслідковими зв'язками, а стихійними життєвими подіями» [9, с. 37]. Таким чином, серед головних ознак щоденника визначаємо послідовний

хронологічний виклад подій, присутність особистості оповідача, емоційність, суб'єктивність розповіді.

Ще одним жанром, до якого можна класифікувати розповіді очевидців та учасників воєнних подій, є життєва історія. За визначенням, яке подає Олена Харитоненко: «Життєва історія – це тип твору, в якому за допомогою всіх засобів художнього відображення дійсності, наявних у публіцистиці, висвітлюється епізод чи низка епізодів із життя звичайної людини. Цей жанр має чимало спільних рис із нарисом, есе, художнім чи побутовим репортажем, листом, анекдотом, оповіданням» [11, с. 155].

Відносно новим жанром воєнної журналістики є «відновний наратив». Марина Дорош зазначає, що це «жанр історій, який фокусується на зціленні та відновленні життєвої стійкості людини, під час та після важких подій» [2]. Поява нового жанру обумовлена великою кількістю повідомлень ЗМІ про трагічні події, що формує в аудиторії та працівників медіа стрес від щоденних негативних повідомлень. «На протипагу такому висвітленню відновний наратив не завершує історії повідомленням про травму чи смерть, а розпочинає з неї – далі розповідаючи, *що* людина робила, аби дати собі раду у скрутній ситуації (вимушена зміна місця проживання, хвороба, втрата близької людини тощо), які емоції вона переживала й до чого прийшла», – розповідає Марина Дорош [2].

Говорячи про жанри воєнної журналістики, варто звернутися й до таких класичних типів твору як замальовка та нарис. «Замальовка – найбільш компактний жанр художньої публіцистики, у якому висловлені враження автора від події, поєднані інформаційність і образність, ескіз з натури. Часто замальовка розповідає про незначну одиничну подію, наділяючи її визначною семантикою, підносячи (звичайно ж, суб'єктивно) її значення», – розкриває особливості жанру Ігор Михайлин [7, с. 382] Таким чином, замальовка – це невеличка історія, що зображує короткий але значущий епізод із життя оповідача або героя. На відміну від попереднього жанру, нарис є більш широким за масштабом охоплення дійсності, відрізняється тривалішою

хронологією та більшою кількістю героїв. Ігор Михайлин подає таке визначення нарису: «центральный жанр публицистики, що передбачає оперативний відгук на суспільно важливу подію, розкриття образу цікавої особи, створення портрету колективу, розповідь про побут, звичаї й людей певного регіону своєї й чужої країни» [7, с. 382].

Тож, жанровий діапазон матеріалів, які розповідають про воєнні події, доволі широкий. Зокрема, автори часто звертаються до художньо-публіцистичних жанрів, коли йдеться про особисту історію окремої людини. Саме художньо-публіцистичні тексти склали інформаційний продукт нашої роботи.

Як кваліфікаційна бакалаврська робота нами створено три журналістські матеріали. В основу кожного з них покладено особисту історію цивільної людини, яка опинилася в незвичних для неї обставинах – у регіоні, де тривали бойові дії, а саме – у Сумах.

Героями матеріалів стали дві молоді жінки та чоловік. Історії підібрані таким чином, щоб показати різні сценарії розвитку подій у залежності від прийнятих героями рішень. Усі історії розпочинаються в Сумах, але потім кожна йде своїм шляхом. Прийняті героями матеріалів рішення ми відобразили в заголовках до матеріалів: «Я нікуди не їду! Суми»; «Найдорожче народжується під звуки сирени. Суми – Сокаль»; «У пошуках кращої долі. Суми – Дюнкерк».

Мета створення матеріалів полягає в тому, щоб показати реальні події, які відбувалися в Сумах в перший місяць повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації до України, а також – особливості життя в умовах війни людей, які вирішили залишитися, й людей, які евакуювалися.

Кожен текст написано від першої особи, наявний хронологічний послідовний виклад подій та емоційне ставлення героя до ситуації, що склалася, відображені конкретні події в конкретному місці, а також – думки й почуття героя, тому за жанровими особливостями всі три тексти ми класифікували як «воєнні щоденники».

Матеріали розраховані на широку цільову аудиторію, різного віку та статі. Але, у залежності від того, в яких умовах перебувають читачі, матеріали виконуватимуть різні функції:

- емоційне розділення та співпереживання – для тих читачів, хто опинився в схожих умовах і пройшов тими ж шляхами, що й герої текстів;
- матеріал для роздумів та аналізу для людей, які опинилися в таких самих умовах, але прийняли інші рішення;
- інформування та наближення до розуміння внутрішнього стану героїв – як уособлення людей, котрі опинилися в умовах війни – для тієї аудиторії, яка перебуває в інших умовах (території України, які не були окуповані, інші країни).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста : Практичний посібник. Інститут масової інформації. Київ: ТОВ “Софія-А”. 2016. 184 с. URL: <https://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Mediakompas.pdf> (дата звернення: 20.05.2022)
2. Дорош М. Журналістика зцілення, або Про альтернативне висвітлення трагічних подій. *MediaSapiens* : веб сайт. URL: <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/17336/2016-08-31-zhurnalistyka-ztsilennya-abo-pro-alternatyvne-vysvitlennya-tragichnykh-podiy/> (дата звернення: 20.05.2022)
3. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації : Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ / Буроменьський М. та ін. Київ: «Компанія ВАІТЕ». 2016. 118 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/3/254531.pdf> (дата звернення: 20.05.2022)
4. Земляна І. Журналіст і (НЕ) безпека : Посібник для журналістів, які працюють в небезпечних умовах. ГО «Інститут масової інформації. Київ. 2016. 192 с. URL: <https://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Zhurnalist-i-nebezpeka.pdf> (дата звернення: 20.05.2022)
5. Кулінська Я. І. Народжені бути воїнами: до питання жіночих воєнних щоденників. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгородський національний університет. 2021. С. 293-297
6. Кулінська Я. І. Щоденниковий жанр в контексті сучасної української воєнної прози (на матеріалі творів М. Матіос «Приватний щоденник. Майдан. Війна...», А. Куркова «Щоденник Майданута Війни», О. Мамалуя «Військовий щоденник» та ін.) *Science and Education a New Dimension. Philology*. VIII (72). Issue: 241. 2020. pp. 30-33
7. Михайлин І. Л. Основи журналістики : Підручник. 5-те вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 496 с.

8. Посібник з безпеки для журналістів : Посібник для репортерів у небезпечних зонах. Reporters sans frontières (France). 2022. 151 с. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381168?1=null&queryId=N-EXPLORE-46c0c7b5-c4d4-444b-b5d4-ecf7e8041e43> (дата звернення: 20.05.2022)
9. Супрун Л. Щоденник як художньо-публіцистичний жанр. *Образ*. Випуск 10. 2009. С. 33-38
10. Тулуп М. Як інтерв'ювати на чутливі теми, щоб нікому не нашкодити. *The Lede* : веб сайт. URL: <https://www.thelede.media/lifehacks/2021/05/07/2716/> (дата звернення: 20.05.2022)
11. Харитоненко О. Життєва історія як жанр сучасної публіцистики: види, структура, особливості редагування. *Стиль і текст*. Випуск 13. 2012. С. 154-162.
12. Вайшенберг З. Новинна журналістика: навч. посібник / За заг. ред. В. Ф. Іванова. К. : Академія Української преси, 2004. 262 с.
13. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: підруч. Львів: ПАІС, 2008.
14. Косачова О. Новинна інтернет-журналістика провідних бібліотек України. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 12. С. 38–43.
15. Потятиник Б. В. Інтернет-журналістика : навчальний посібник. Львів : ПАІС, 2010. 244 с.
16. Різун В. В. Теорія масової комунікації. Підручник. Київ : Просвіта, 2008. 260 с.
17. Садівничий В. О. Типи, види та особливості подачі контенту крос медіа. Кросмедіа: контент, технології, перспективи: колективна монографія. Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. 234 с.
18. Словник журналіста: терміни мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. М. Бідзілі. Ужгород: ВАТ «Видавництво ”Закарпаття”», 2007. 224 с.

II ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

Я нікуди не їду! Суми

24 лютого 2022 року – дата, яку назавжди запам'ятає кожен українець. День, коли наше життя докорінно змінилося, а наша реальність розкололася на «до» та «після».

Ранок цього дня розпочинався не з кави, і навіть не зі звичної пробіжки зимовим парком. Близько 5-ї години в кількох містах України пролунали потужні вибухи – Росія завдала повітряних ударів по стратегічний цілях і розпочала повномасштабний наступ на територію нашої країни.

«Війна» – слово, яке облетіло всю країну мільйонами телефонних дзвінків, смс-повідомлень, переписок у месенджерах і соціальних мережах. Слово, яке не хотілося чути, говорити, розуміти. Але саме це слово стало уособленням нашої нової реальності.

Поспіхом збираю «тривожну» валізку, одна думка про яку ще вчора здавалася безглуздою. Документи, найнеобхідніші речі, вода, якесь печиво, бо хтозна, що буде далі. Але мозок вперто повторює: «Залишаюсь. Тут мій дім. Я нікуди не поїду!».

Чи можна було цього ранку думати про щось інше? Кава з бутербродами біля телевізору, канали якого транслюють всеукраїнський марафон, дзвінки рідним, нескінченні переписки з друзями. Дивлюсь із вікна на довжелезну чергу до магазину, і таку ж довжелезну – до банкомату. Люди роблять запаси, знімають гроші, вирішують, як їм жити далі, що робити у випадку «якщо щось трапиться». Дехто вирішує залишити місто, «втекти» від війни хоча б до найближчих сіл, де начебто безпечніше, ніж у Сумах, дехто – їде далі – на захід України, а звідтіля – за кордон. Ми із рідними вирішили залишитися...

А далі було відео з міських веб-камер... і танки, які їдуть моїм рідним містом.

Ближче до вечора у Сумах розпочалися перші бої. Страшні новини розходилися містом швидше, ніж звуки пострілів. Кадри з палаючою технікою полетіли далеко за межі України, і вже наступного дня публікувалися в історіях людей, які мешкають далеко за океаном.

Та ще більше за ті кадри лякала невідомість. Розповіді знайомих із інших міст про повітряні тривоги, переміщення до укриттів, постріли та вибухи. Похапцем шукаю карту найближчих укриттів, ділюся з рідними. Сподіваюся, що не знадобиться...

Протягом наступних кількох днів багато чого для всіх нас було вперше: вперше пролунала сирена, вперше ми, з кішкою в сумці, бігли в підвал до знайомої, вперше чули сильні вибухи, вперше думали, чи можна повертатися додому, де безпечніше – в підвалі чи в приміщеннях без вікон власної квартири.

У місті припинився рух громадського транспорту, було введено комендантську годину. Ми залишилися відірваними навіть від тих рідних і друзів, які мешкали в Сумах, але в інших районах. Залишилося тільки вже звичне з часів коронавірусного локдауну спілкування онлайн. Та й воно набуло нового, невідомого до цих пір контексту: «Як ви?», «У вас тихо?», «Стріляють», «Чую сирену».

9 березня з Сум відкрився перший «зелений коридор», погоджений для евакуації студентів-іноземців, а також всіх бажаючих залишити місто. І попри те, що всі погоджені до цього «зелені коридори» не спрацьовували – російські війська цинічно обстрілювали мирне населення, яке намагалося виїхати в більш безпечні регіони – бажаючих поїхати із Сум виявилось доволі багато. Та мене серед них не було...

За кілька днів стало здаватися, наче виїхали всі, окрім мене – тиша в під'їзді, темні будинки, зменшилися черги біля магазинів, і телефон час від часу відкриває повідомлення друзів, родичів, знайомих: «Ми виїхали». Артобстріли й повітряні тривоги стали нашою буденністю. Місто залишалося

в оточенні. Наближалися морози, а в мене вибуховою хвилею пошкодило вікно на балконі...

Можливо, якби десь у більш безпечних областях України мала родичів – виїхала б, або хоча б маму вмовила. Та з родичами нам пощастило – вони в Миколаєві, де ситуація не краща. Та і їхати нікуди не хочеться.

Дивно, як війна загострює відчуття дому... Знаю, що статися могло все, що завгодно, але також знаю, що я саме там, де маю бути – на своїй землі, там, де я потрібна. Мріяла тільки про одне – обійняти маму – найріднішу людину не бачила більше місяця.

Зараз не можу пригадати, коли саме надійшла звістка, що область повністю звільнена від присутності російських військ – хоча щодня спострігала за новинами й раділа перемогам наших захисників. Поступово місто поверталось до життя – почав ходити громадський транспорт, активніше завозилися продукти в крамниці, відкрилася пошта. Тепер я можу відвідувати рідних, коли забажаю, можу їхати на роботу, купувати своїй кішці її улюблену консерву, пити смачну каву в розквітлому центрі міста. Війна триває, але в мене свій фронт, і я саме там, де маю бути.

Найдорожче народжується під звуки сирени. Суми – Сокаль

Доки головні актори демонструють пафосну гру, другорядні – пишуть імпровізований сценарій. Великі політичні шахісти розігрують партії ходами із людських життів... Із двадцять четвертого дня війни в Україні, я взяв і собі роль рядового гравця у жорстокій політичній грі.

Моє ім'я, Юрій, походить від давньогрецьких слів «земля» і «робота», я знаю історію свого роду, історію свого народу і своєї країни... Я чоловік, я тато, я син... і в першу чергу, я людина. Людина, яка на двадцять шостому році життя має історію війни...

У переддень повномасштабного вторгнення російських військ до України мою дружину поклали до пологового будинку з терміном близьким до пологів, і я з нетерпінням очікував від неї дзвінка з повідомленням «вже почалося...».

24 лютого 2022 року я, як завжди, поїхав на роботу на п'яту ранку – працював водієм на продуктовій базі однієї з мереж магазинів області. Близько шостої тридцяти надійшли вказівки керівництва – залишатися на базі, без жодних пояснень.

У ті ранкові години із зв'язком були якісь проблеми – додзвонитися можливо, але не з першої і, навіть, не з третьої наполегливої спроби. Якимось дивом мені вдалося зв'язатися з дружиною, і я почув «почалося...». Тільки почалися не омріяні народини нашого синочка, а війна!

Громадський транспорт у місті припиняє рух, на АЗС великі черги за паливом, люди в паніці залишають свої домівки... Усіх вагітних жінок, які не народжували «зараз», виписали із пологового. За інструкціями «на майбутнє» приїжджати по факту переймів. Ми ще не народжували, тож і дружину виписали достроково. У той момент я не мав можливості забрати її, адже і досі лишався в неясності щодо планів нашої роботи. Машини завантажені продуктами, а в магазинах вже панічно спустошені полицки...

Дружина під стінами пологового кілька годин безуспішно намагається замовити таксі, адже попит великий, а охочих працювати – одиниці. Хоча від пологового до нашого будинку йти не так далеко, та вагітняшка на сороковому тижні, із не дуже легкою для її стану сумкою, дійти не зможе... І стояла б в очікуванні ще дуже довго, якби до неї не підійшов чоловік, котрий пожалів дівчину, запропонував свою допомогу й не взяв за це ні копійки.

Згодом, коли дружина була вже вдома, повернувся і я. Побачив її налякане обличчя, обійняв, заспокоїв. Ми довго сиділи і думали, що робити далі...

Цього ж вечора заклеїли скотчем вікна, зробили світломаскування, зібрали найнеобхідніші речі і... просто чекали. Кілька днів з дому не виходили

взагалі, навіть в укриття. Розуміли, що спускатися до підвалу – небезпечно, адже будинок панельний, і у разі «влучного» потрапляння снаряду, ми опинимося під завалами «карткового» будинку. До найближчого бомбосховища можна було б ходити, але вагітну дружину треба взути, одягти, зібрати, і все ж... швидко не підеш. Тому, дотримуючись принципу двох стін, спали в коридорі.

Так проходили дні, на околицях міста тривали артилерійські обстріли, велися вуличні бої. Термін народжувати наближався, й ми хвилювалися з цього приводу, бо не знали, яка буде ситуація, не знали чи приїде швидко, чи потрапимо до пологового. Готувалися народжувати вдома.

День за днем... вже дещо звиклися з ситуацією, але розуміли, що і час спливає, треба їхати до пологового. Зателефонували, проконсультувалися, поїхали. Знову на допомогу прийшли випадкові люди – підвіз чоловік, який їхав у потрібному нам напрямку.

Уранці 7 березня в дружини почалися перейми. Я бачив, що моя дівчинка тримається, бачив її сильною і в той же час дуже стомленою. З переймами довелося кілька разів ходити до підвалу. Пологи нам стимулювали дев'ять годин, але родова діяльність так і не розпочалася. Вирішили робити кесарів розтин. Та ледь встигли вколоти анестезію – пролунала сирена. На околицях міста чулися вибухи, а я ходив по коридору і молився Богу, щоб усе пройшло успішно.

І от, о 15:17 на світ з'явився наш маленький янгол. Я був першим, хто його побачив. Сидів, дивився на немовля й не міг повірити, що це наша дитина, не міг повірити, що я – батько. Чи не вперше у житті плакав, та це були сльози радості. Боявся взяти малого на руки, адже він такий крихтний, що руки тремтять від страху щось йому зламати. Цієї миті я став найщасливішою людиною у всьому світі.

Майже весь час перебування в пологовому наш син провів у підвалі... Дивно, наскільки при звичаївся до підвальної атмосфери, що тільки там і спав спокійно.

За наполегливим проханням дружини, за кілька днів її із дитиною виписали з пологового. Та вдома настрій коханої тільки погіршився – ситуація в місті залишалася напруженою. Вирішили, що будемо їхати. І не за шістдесят кілометрів до батьків дружини, а за тисячу – до моїх.

Вранці, у день від'їзду на нас чекало розчарування – влада не змогла домовитися про зелений коридор. І хоча ми усвідомлювали, що ризик дуже великий, поїхали... Попереду було більше тисячі кілометрів і три дні дороги...

Зараз я спокійний за відносну безпеку моєї родини. Вони з моїми батьками. А я, найщасливіший тато, чоловік, який дуже кохає свою дружину, син, за яким дуже скучили батьки, за кілька днів мусив піти до військкомату, бо вважаю захист Вітчизни своїм обов'язком. Із сином я пробув лише дев'ять неповних днів: три з яких – в пологовому, три – в дорозі.

Зараз моє місце тут, де не світить і не гріє сонце, але світло й спекотно цілодобово... Та я вірю, що війна закінчиться нашою перемогою, і я повернуся додому, аби не пропустити важливі моменти життя нашого сина.

У пошуках кращої долі. Суми - Дюнкерк

Початок. Ранок. Стук у двері кімнати. Мама з повідомленням, що Сумською областю просувається російська військова техніка, чути постріли. Війна... Шок! Страх! Дзвінки найближчим людям. Розгубленість: що робити? З чого почати? Їхати? А куди? Навіщо? А як рідні залишаться тут? Доки залишаємося. Дасть Бог - обійдеться... А якщо ні?

Далі – почалося: пів дня стояли в черзі за продуктами, пів дня – до аптеки за ліками. А як інакше? Адже за кілька днів усе може стати недоступним. А якщо голод? Чим годувати дитину? Що робити, якщо хтось захворіє?

Із перших днів розпочалися перебої в роботі продуктових магазинів – продавці не виходили на роботу, хтось боявся, а дехто – просто не міг, адже мешкав у іншому районі міста. Та навіть, якщо магазини працювали, купити

щось потрібне було важко – люди вигрібали з полиць все, що бачили, лише б зробити хоч якісь запаси.

Чоловік ходив до теороборони, пропонував свою допомогу, але отримав відповідь, що йому зателефонують, коли буде потрібно. За таким сценарієм жили десять днів – стояли в довжелезних чергах, чекали, вірили в краще. А тим часом на околицях нашого міста точилися бої, відбувалися артилерійські обстріли та авіанальоти.

Почали з'являтися думки про те, щоб виїхати. Але як? Місто – в облозі, залізниця не працює, до того ж немає палива. Та рішення їхати було прийнято. Спланували маршрут, два дні стояли в черзі за бензином, але так і не змогли заправитися вдосталь. Їдемо з половиною баку.

Момент прощання з рідними я не забуду ніколи в житті. Зі сльозами на очах і страшенною тривогою про те, що чекає попереду, обіймаю маму. Та мушу їхати заради маленької донечки.

Дорога. За десять днів очікувань встигли подивитися безліч відео про те, як російські військові вбивають і грабують людей, котрі намагаються евакуюватися з оточених міст. Було дуже страшно. Фактично ми ризикували життям дитини. Але нам пощастило – дорогою не зустрівся жодний російський блокпост, тільки розбита техніка окупантів. Українські блокпости зустрічалися часто – перевіряли, хто їде в машині, дивилися документи. Приємно вразило ввічливе людське ставлення наших захисників, жодних конфліктів чи суперечок не виникало.

Дісталися Львова, міста, яке прихистило безліч біженців зі сходу України. У районі залізничного вокзалу – дуже багато людей, скрізь – намети волонтерів, у повітрі відчувається атмосфера турботи й підтримки. Нам запропонували поїсти, зігрітися, дитину пригостили смаколиками, надали інформацію щодо можливості перетину кордону. Автобуси до кордону – безкоштовні, але далі потрібно йти пішки бо за місце в автобусі, який перевозить через кордон, треба платити, а грошей майже немає. Вирішили, що зможемо дістатися кордону самотужки.

Через кордон. Коли під'їхали до кордону, була майже ніч. Кількість людей, котрі збиралися до Польщі, просто вражала. Довжелезні черги автівок та автобусів...Скрізь розташовані пункти обігріву, є пункт швидкої допомоги, багаття, біля якого також можна зігрітися, адже на вулиці ще зимно, йде сніг. Працюють волонтери з українського та польського боку – підвозять харчі, гарячий чай, роздають пледи, бо без них ніяк.

Ми з подругою залишили дітей у машині з моїм чоловіком, подалися займати чергу на піший перехід. Помітили, що неподалік від того місця, де ми перебували, розташоване кладовище – стало моторошно. Навколо метушаться люди, плачуть діти, вирують емоції...

Чекати довелося довго – величезна черга рухалася повільно. До шлагбауму, від якого розпочинається перехід кордону, дісталися тільки о п'ятій ранку, а звідтіля – ще півтора кілометри до самого кордону, вже пішки. О цій порі діти солодко спали в машині, та довелося їх розбудити.

Прощатися із чоловіком було важко, та ще важче було спостерігати за прощанням дочки з батьком. Сльози... сніг... надзвичайний холод, і ось ми вже прямуємо до кордону.

Дві години пішого переходу здалися мені пеклом. У дочки замерзли ноги, тому вона безупинно плакала, чим дуже нервувала оточуючих. Дехто скаржився: «Що за мати, яка не може заспокоїти дитину?», дехто підтримував: «Поспішайте, попереду теплий намет». Але в самому наметі для нас не знайшлося місця – забагато людей намагалися зігрітися. Зараз навіть не уявляю, як ми впоралися – розтерли ноги, закуталися пледами і якимось перетнули кордон. Дякувати Богові...

Польща. Ну що сказати? Два мільйони біженців. Країна, яка приймає, переповнена. Нам фактично пощастило – поселилися в знайомих, та зловживати гостинністю не хотіли, тому розпочали пошуки окремого житла і роботи. Але це виявилось доволі складною справою, адже з дітьми селити нас не хотіли, зняти окрему квартиру вже було нереально, роботи також не

знайшлося. Два тижні пошуків не дали бажаного результату, замість того ми отримали пропозицію вирушити до Франції.

Франція. Дякую Богові за волонтерів! У Варшаві нас посадили в автобус. На малечу вже чекали ковдри, подушки, розмальовки, фломастери, різноманітні іграшки. Нас пригостили бутербродами, дали воду, дітям – пюре та вафлі. До Франції автобус віз нас безкоштовно, а в країні вже зустрічали прийомні сім'ї, в яких ми живемо досі.

Ми з подругою потрапили до сім'ї пенсіонерів, у яких немає онуків, тому вони надзвичайно раділи нашим дітям. Зустріли з подарунками, поселили в окремі кімнати, показали будинок і дозволили користуватися всім, що потрібно. Крім того, допомогли із оформленням необхідних документів, влаштували дітей в школу. Волонтери регулярно влаштовують нашим дітям цікаве дозвілля, організували курси з вивчення французької мови. Взагалі, французи – дуже привітні та щирі люди, і ми дуже вдячні їм за таку турботу й підтримку. Та є в бочці з медом ложка дьогтю – без знання французької мови роботу знайти майже неможливо, тож невідомо, чи затримаємося ми в цій країні надовго...

ВИСНОВКИ

Метою кваліфікаційної роботи було створення добірки матеріалів на воєнну тематику. Для реалізації поставленої мети опрацьовано теоретичний матеріал щодо роботи журналіста в умовах воєнних конфліктів, спілкування з постраждалими і переселенцями, а також – створення матеріалів на зазначену тематику. Також звернули увагу на жанрове розмаїття художньо-публіцистичних текстів, до яких звертаються журналісти для показу особистих історій людей, які опинилися в умовах війни. Визначили, що значної популярності останніми роками (після 2014 року), а особливо в період повномасштабного вторгнення російських військ до України набув жанр воєнного щоденника.

Використовуючи зазначену теоретичну інформацію, ми поспілкувалися з трьома мешканцями Сум, які на момент вторгнення військ Російської Федерації до України, перебували в місті. Історія кожного із них лягла в основу окремого матеріалу на воєнну тематику.

Загалом нами було створено три матеріали в жанрі воєнного щоденника, загальним обсягом 15650 знаків. Сферою застосування поданих текстів вбачаємо публікацію в українських друкованих медіа та на інтернет-ресурсах.